

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Franjo Ogris, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XII.

Celovec, petek, 22. marec 1957

Štev. 12 (777)

Kmečkemu delu večji delež na narodnem dohodku

Z občnega zbora Slovenske kmečke zveze

V Delavski zbornici v Celovcu je bil minuli torek letošnji redni občni zbor Slovenske kmečke zveze. Poleg zastopnikov organizacije iz raznih krajev njene dejavnosti so zboru prisostvovali tudi gojenci obeh letnikov slovenske kmetijske šole v Podravljah, kot častni gostje pa so se občnega zbora udeležili predsednik Glavne zadrugne zveze Slovenije Jože Ingolič, kot predstavnika Zveze slovenskih organizacij pa predsednik nadzornega odbora dr. Franc Petek in predsednik upravnega odbora dr. Franci Zwitter.

V svojem pozdravnem nagovoru je dr. Franci Zwitter podčrtal potrebo, da se vse v ZSO vključene organizacije in vsi njihovi člani na vseh področjih svojega dela zastavijo za to, da bi bile pravice, ki nam jih daje Državna pogodba, a so večinoma še vedno le na papirju, čim prej uresničene. Med tozadevnimi nalogami Slovenske kmečke zveze je posebej omenil potrebo njenega nadaljnega prizadevanja za ureditev javne slovenske kmetijske šole in za priznanje slovenskega uradnega jezika v kmetijski zbornici. Poleg jezikovnih in narodnostnih teženj pa naj SKZ pogloblja in utrjuje povezavo s tistimi demokratičnimi silami v naši deželi, ki se enako kakor naše delovno ljudstvo borijo proti zapostavljanju in izkoriščanju na gospodarskem in socialnem področju.

V poročilu o delu SKZ je njen tajnik Blaž Singer uvodoma orisal velike spremembe, ki jih vsepovsod prinaša tehnični razvoj tudi v kmetijstvu. Potreba po tržnem gospodarstvu, padanje števila ročnih delavcev in njihovo nadomeščanje v glavnem z zasebno mehanizacijo poljedelstva postavlja tudi naše podeželje pred težke probleme. Na videz velikemu napredu kmetijstva v Avstriji stojijo nasproti vedno večja zadolženost kmečkih obratov. Posebno ogrožene so manjše kmetije, ki jih doba mehanizacije najbolj spravlja iz ravnotežja. Sedanja praksa agrarne politike pa kmečkemu človeku, zlasti družinskim kmečkim obratom ne daje potrebne opore za premagovanje težkih preizkušenj. Tudi dosedanje oblike kmetijske pospeševalne službe ne zadoščajo več in so prav tako potrebne temeljitih korektur, kakor je treba spremeniti tudi način pri dodeljevanju subvencij, kjer je treba že končno zavreči dosedanje prakso, da »kdor ima več, naj dobi še več«.

O bodočem splošnem zakonu o kmetijstvu je tajnik SKZ dejal, da bi moral upoštevati najmanj, da mora biti kmečki človek v enaki meri deležen narodnega dohodka, kakor ostali sloji prebivalstva, moral bi štiti kmečke ljudi pred premočjo industrijskega in finančnega kapitala. Za dosego takega zakona in pa pravičnega zakona o starostni renti kmetov pa seveda ni mogoča skupnost s predstavniki veleposesti, ki oba zakona zavlačujejo, marveč je treba iskati sodelovanje z združenjem avstrijskih delovnih kmetov, s katerim ima SKZ vrsto skupnih ciljev. Zato se tudi izvoljeni mandatarji, ki jih je predlagala SKZ za kandidature pri zadnjih kmečkoborskih volitvah, v okrajnih kmečkih zbornicah in v krajevnih kmečkih odborih povezujejo v delu z zastopniki Zveze delovnih kmetov.

Ko je govoril o delu SKZ za strokovno usposabljanje našega kmečkega človeka, je tov. Singer navedel med drugim 58 kmetijsko-gospodarskih tečajev, ki jih je SKZ priredila v zadnjih mesecih v 25 vaseh in pri katerih je sodelovalo 12 kmetijskih strokovnjakov. Prihodnji teden pa bo SKZ priredila še »Teden gozda«, za

kar je pravtako pridobila strokovno pomoč Društva inženirjev in tehnikov v gozdarstvu iz Slovenije in Deželne gozdne inšpekcije v Celovcu, ki bo v 15 vaseh posredovala našim kmetom sodobne oblike gozdnega gospodarstva. Posebej je podčrtal tudi veliki pomen kmetijske šole v Podravljah in njeno koristno delo za strokovno izobraževanje kmetijskega naraščaja naših vasi.

Med napotili za orientacijo kmečkega človeka v borbi za obstoj in za dosego večjega deleža na narodnem dohodku je tajnik SKZ opozoril med drugim tudi na porast tujeskega prometa v naših krajih, čigar donosi naj gospodarsko okrepijo našo vas. Glede borbe za tržišče kmetijskih pridelkov pa je podčrtal, da je to predvsem borba za boljše kvaliteto, v kateri bo kmečka vas v konkurenci z veleposestjo uspela le z organizirano, ocenjeno in vzajemno proizvodnjo. Zgolj mehanizacija ali pa nepremišljeno spreminjanje smeri proizvodnje ne obeta kmetijam boljšega zaslužka, glavni vir dohodkov v pogojih naših krajev ostane prodaja mleka, mesa in lesa. Opuščanje enega teh virov pa tudi vsaka enostranost bi se utegnila maščevati. Na teh področjih pa so potrebne izboljšave in olajšave.

Kakor v tej smeri, je poudaril na koncu tov. Singer,

Z negativnimi odloki je prosvetno ministrstvo zelo hitro

V radio-oddaji »En mesec deželne politike« je deželni glavar Wedenig sporočil, da je deželni šolski svet sprejel od zveznega ministrstva za pouk odlok, ki določa, da z začetkom šolskega leta 1957/1958 pouk slovenščine na srednjih šolah ni več obvezen marveč prosti predmet. Deželni glavar je dejal, da je pristojno ministrstvo s tem končno jasno odločilo na tem področju. Hkrati pa je treba reči, da mora tudi glede ureditve pouka na jezikovno mešanih obveznih šolah odločiti zvezna vlada. Deželni šolski svet ne more dajati lastnih odločitev, kakor to večkrat zahtevajo slabo poučeni krogi.

Vest o spremembi glede slovenščine na srednjih šolah ni nova, verjetno gre za isti odlok prosvetnega ministrstva, v katerem sporoča deželni šolski svet, da predvideva letos jeseni poskusno ureditev slovenske gimnazije in da je hkrati sklenilo ukinitve sedanjega obveznega pouka slovenščine na srednjih šolah. Čudno je torej, da sedanje obvestilo ne omenja nameravane otvoritve slovenske gimnazije, čeprav se je na dežel-

zastavimo v bodoče vse sile po eni strani za najtesnejšo povezavo in sodelovanje kmečkih delovnih ljudi v borbi za enakopravnost z drugimi sloji državljanov, po drugi strani pa se povsod, na vasi, v občinski upravi, na pošti in železnici, pri okrajnem glavarstvu in kmečki zbornici, pri sodišču in finančnem uradu odločno zastavimo za svojo nacionalno enakopravnost, za vse pravice, ki nam jih jamči člen 7 Državne pogodbe. Naša samozavest in odločnost naj bosta naš najprimernejši odgovor na nacionalistično gonjo tistih političnih krogov, ki so skregani z napredkom in družbenimi zahtevami dvajsetega stoletja, zlasti pa z željami, potrebami in koristmi delovnih ljudi.

V svojih pripombah k poročilu so posamezni udeleženci občnega zbora med drugim še posebno poudarili koristno delo podravelske kmetijske šole ter znova podčrtali zahtevo, da mora po večkratnih obljubah končno že postati deležna enake deželne in državne podpore, kakor jo uživajo nemške kmetijske šole na Koroškem.

Pri izvolitvi novega odbora je občni zbor v glavnem potrdil dosedanje vodstvo organizacije. Predsednik je ponovno Peter Kofler, podpredsednika sta Tomaž Ogris in Gregor Krištof, tajnik pa Blaž Singer.

nem šolskem svetu na osnovi tega odloka že vršil razgovor s predstavnikom ZSO in NskS. V tem odloku je značilno vsekakor to, da je ministrstvo sicer takoj z odlokom na škodo koroških Slovencev uresničilo ukinitve obveznega pouka slovenščine na srednjih šolah, ni pa še definitivno odločilo ustanovitev lastne srednje šole za avstrijske državljane slovenske narodnosti, kakor to predvideva člen 7 Državne pogodbe.

K nadaljnji pripombi g. deželnega glavarja o pristojnosti zvezne vlade za ureditev pouka na dvojezičnih obveznih šolah pa je treba opozoriti na izjavo bivšega prosvetnega ministra dr. Hurdesa pred parlamentom, da gre pri zadevni šolski uredbi za ustavni zakon, ki ga more spreminjati samo parlament. Vsekakor smo koroški Slovenci do tega vprašanja povedali jasno stališče že v Spomenici in pri dunajskih razgovorih z ministrskim komitejem, ki je zadolžen za pripravo izvedbene zakonodaje k členu 7 Državne pogodbe.

Angleški uspeh pred odhodom na Bermude

V Zapadnoevropski zvezi se že dalj časa bavijo z vprašanjem angleških čet v Nemčiji, ker je Anglija z vso odločnostjo sklenila zmanjšati svoj kontingent na evropski celini. Zadnji teden so ta problem obravnavali v stalnem svetu ZEZ, vendar niso mogli doseči nobenega sporazuma; Anglija je trmasto vztrajala pri svojih načrtih, predvsem Nemčija in Francija pa nista hoteli slišati ničesar o umiku angleških čet. Potem so upali najti izhod na ta način, da so z vso naglico sklicali sestanek zunanjih ministrov ZEZ.

Vendar tudi ministri na svojih razgovorih v Londonu niso imeli lahkega opravila, dokler ni belgijski zunanji minister Spaak našel kamen modrosti: Anglija ne bo odpoklicala iz Nemčije kot namerava-

no 27.000 mož, marveč samo polovico v teku 12 mesecev, ostalo polovico pa v letih 1958/59, če bodo takrat s tem soglašale tudi ostale države-članice. Tako se je glasil končni kompromisni sporazum, ki pomeni za Anglijo kljub le polovični rešitvi bistven uspeh, kajti Nemčija se je dobredno z vsemi silami in do zadnjega trenutka protivila slehernemu zmanjšanju angleških vojaških sil na nemškem ozemlju. Da jo je pri tem dosledno podpiralo tudi vrhovno poveljstvo NATO-sil, v katerem so že večkrat poudarjali nevarnost, ki bi jo sprožilo vsako zmanjšanje vojaških prispevkov posameznih članic, uspeh Anglije le še poveča.

Ta angleški uspeh je tem bolj pomemben, ker je bil dosežen tik pred sestano-

MOŠA PIJADE
predsednik Zvezne ljudske
skupščine FLRJ

Na povratku iz Anglije, kamor je vodil jugoslovansko parlamentarno delegacijo, je zadnji petek v Parizu nenadoma umrl predsednik Zvezne ljudske skupščine FLRJ Moša Pijade. Njegovo truplo so s posebnim letalom JAT prepeljali v Beograd, kjer so se od velikega politika in državnega voditelja poslovili stotisoči Beograščani in zastopnikov jugoslovanskih narodov, v ponedeljek pa so ga z najvišjimi častmi položili k zadnjemu počitku v grobnici narodnih herojev na Kalemegdanu; v slovo mu je spregovoril predsednik FLRJ maršal Tito.

Moša Pijade, rojen leta 1890, je bil vse svoje življenje najtesneje povezan z borbo jugoslovanske KP in z borbo jugoslovanskih narodov za socialno osvoboditev. Zaradi revolucionarnega delovanja je preživel mnoga leta v zaporih in konfinaciji, kjer pa ni miroval, marveč je nadaljeval svoje delo s prevajanjem največjih del znanstvenega socializma. Med drugo svetovno vojno je sodeloval pri organizaciji in pripravah ljudske vstaje, potem pa je zavzemal visoke položaje v narodnoosvobodilni vojski ter po vojni v državnem in partijskem vodstvu.

Ime Moše Pijade bo ostalo neločljivo povezano z borbo delavskega razreda, z revolucijo in z izgradnjo socialistične Jugoslavije, z borbo za ohranitev njene neodvisnosti in za ustvarjanje enakopravnih odnosov med narodi. Moša Pijade je mnogo svojih moči posvetil delu za zблиžanje med narodi, za krepitev miru in naprednih sil v svetu. S tem je mnogo prispeval k mednarodnemu ugledu in uveljavljanju politike Jugoslavije. Vse njegovo delo je bilo povezano z globokim socialističnim humanizmom in z vero v človeka. Tudi Moša Pijade je bil, kakor pokojni Boris Kidrič, med tistimi jugoslovanskimi komunisti, ki so se kalili v najbolj trdih letih protiljudskega režima stare Jugoslavije, ki so preživljali leta v zaporih, v preganjanju, v ilegali, na čelu osvobodilne vojske in ki so dajali po osvoboditvi vse svoje znanje, vso svojo neizčrpno energijo za rast svobodne socialistične Jugoslavije.

Jugoslavija se je od velikega sina poslovila z večdnevni narodni žalovanjem. Ko so po vsej državi visele žalne zastave, se je ljudstvo na nešteti sejah spominjalo umrlega državnika, političnega delavca in borca. Nad 30.000 sožalnih brzojavk in tisoči vencev iz vse Jugoslavije in iz inozemstva so pričali o priljubljenosti Moše Pijade doma in v svetu. V trajen spomin pa mu bodo v Beogradu postavili spomenik in ustanovili Sklad Moše Pijade za likovno umetnost, medtem ko bo njegovo ime nosil Dom tiska, ki ga bodo zgradili v Beogradu.

kom angleškega ministrskega predsednika in zunanjega ministra s predsednikom ZDA in njegovim zunanjim ministrom na Bermudih. V zadnjem času niso zaman govorili o mogočem zrahljanju med Anglijo in Evropo ter tesnejši povezavi angleških in ameriških interesov v svetovni politiki. Podobne skrite želje pa je mogoče slišati tudi iz besed predsednika angleške vlade Mac Millana, ko je dejal, da je namen njegovega sestanka z Eisenhowerjem odstraniti nasprotja in »vzpostaviti angleško-ameriške odnose kot temeljni kamen svetovnega miru«. Ob takem razvoju pa je seveda razumljiva tudi bojazn ostalih članic Zapadnoevropske zveze, ki bi z odtujitvijo Anglije izgubile važnega člana iz verige svoje skupnosti.

Proti naraščanju cen so potrebni odločni ukrepi

Ze zadnjic smo poročali o vedno širšem obsegu podražitve življenjskih potrebščin, medtem pa so se z nevarnostjo takega razvoja bavile tudi pristojne ustanove vključno ministrskega sveta. Pri tem je bilo sklenjeno, da bo medtem že veljavna podražitev piva preklicana in preložena na poznejši čas, sprejeli pa so tudi pomembne sklepe — seveda zaenkrat le na papirju — glede razmerja med cenami in zaslužkom, da bi, kakor je rečeno v tozadavnem poročilu, zagotovili za tekoče leto stabilnost cen.

Konkretno je bilo sklenjeno, da bodo ostale prodajne cene za moko in izdelke iz moke, za sladkor, mleko in mlečne izdelke nespremenjene; da bodo cene za jedilno mast, za meso in mesne izdelke stabilizirane in da bodo cene za sadje in zelenjavo, ki so se lani vsled slabih vremenskih prilik močno zvišale, letos znižane na povprečne cene iz leta 1955.

Na splošno pa bodo v okviru gospodarske komisije, v kateri so poleg vladnih predstavnikov zastopani še funkcionarji sindikatov ter delavske, trgovinske in kmetijske zbornice, nadzorovali razvoj cen na eni in mezd ter plač na drugi strani in skrbeli za znosno razmerje med obema. Predvideno je, da bodo podražitve možne le po predhodni odobritvi imeno-

vane komisije, prav tako pa bo le po privolitvi te komisije mogoče staviti nove zahteve po zvišanju zaslužka. Za slučaje, da bi katera koli interesna skupina ne upoštevala teh smernic, je vlada napovedala izredne ukrepe na področju carin, trgovine in drugih plati gospodarske politike. Prav tako so sklenili, da je treba javnost o poteku tozadavnih pogajanj v primerni obliki obvestiti (da ne bo moglo priti do neprijetnih presenečenj, kot je bil to primer pri podražitvi pival).

Dejstvo, da so se pristojne ustanove tako resno lotile tega vprašanja, potrjuje, da je bila in je nevarnost že velika. Od tedna do tedna smo namreč opažali cel niz podražitev, ki so se pojavljale brez vsakega hrupa enkrat pri tem, drugič spet

pri drugem blagu, kar bi se prav lahko spremenilo v plaz splošne podražitve. Temu nasproti so bili zdaj sklenjeni ukrepi, pri katerih pa se bo šele pokazalo, v koliko bodo uspešni tudi v praksi. Vsekakor bo treba od besed preiti k dejanjem, ker v nasprotnem primeru tudi obetajoči sklepi ne bodo mogli zaježiti nevarnosti, ki bi se pojavila in se večala z nadaljnjim naraščanjem cen. V takem primeru bi bili konsumenti pač prisiljeni, da se poslužijo drugih sredstev: stavka kupcev, o kateri je bilo že dovolj govora, bi bila le en način borbe širokih plasti ljudstva proti neodgovorni politiki nekaterih posameznikov, ki diktirajo cene, ne da bi se pri tem ozirali na splošne koristi državnega gospodarstva.

Primanjkljaj v državni blagajni manjši kot pričakovano

Finančno ministrstvo navaja v svojem začasnem pregledu državnih financ v letu 1956, da so znašali dohodki v rednem poslovanju 29.969 milijonov šilingov in izdatki 29.327 milijonov šilingov, medtem ko so bili dohodki v proračunu predvideni za 3934 milijonov nižji, izdatki pa za 2083 milijonov. To se pravi, da je bilo redno poslovanje zaključeno s presežkom

v višini 642 milijonov šilingov, dočim je proračun predvideval nad 1200 milijonov primanjkljaja.

V izrednem poslovanju so bili predvideni izdatki v višini 964 milijonov, dejansko pa so dosegli vsoto 1668 milijonov. Dohodki, ki jih v proračunu niso pričakovali, so dosegli 301 milijon, tako da znaša primanjkljaj v izrednem poslovanju 1367 milijonov.

Na podlagi zgornjih podatkov se kaže naslednja slika skupnega gospodarstva v letu 1956: primanjkljaj v rednem in izrednem poslovanju je znašal skupno 725 milijonov, dočim ga je proračun predvideval v višini 2173 milijonov šilingov.

Poročilo navaja, da izvirajo zvišani dohodki zlasti iz meznega in prometnega davka ter carin, medtem ko grede zvišani izdatki zlasti na račun višjih personalnih izdatkov ter izdatkov za obrambo in pomoč madžarskim beguncem.

isti kvaliteti in po istih cenah tudi doma. Kot primer je navedel podjetja, ki se še vedno ne morejo odločiti za nabavo domačih strojev in naprav. Isto pa seveda velja tudi za vsakega posameznika — je zaključil kancler svoja izvajanja — in opominja tudi propagandni šiling, ki so ga z zadnjo plačo dobili številni delojemalci, s svojim geslom: Kupuj avstrijsko blago!

V Avstriji do leta 1962:

Število osebnih avtomobilov se bo podvojilo

Institut za gospodarsko raziskovanje domneva, da se bo število osebnih avtomobilov, ki je ob koncu leta 1956 znašalo v Avstriji 190.000 vozil, v prihodnjih šestih letih postopoma zvišalo na 370.000 vozil, to se pravi, da se bo podvojilo. Temu številu pa je treba prišteti še nadomestila za obrabljene vozove, katerih predvideva institut v višini 39.000 vozil, kar pomeni, da se bo prirastek na osebnih avtomobilih do leta 1962 zvišal za 219.000 vozil.

Navedena števila pomenijo, da bo prišlo leta 1962 na vsakih 1000 prebivalcev Avstrije 53 osebnih avtomobilov, medtem ko jih je prišlo ob koncu leta 1956 le 27.

Institut nadalje računa, da bo za nabavo 219.000 nadaljnjih avtomobilov potrebnih letno okoli 900 milijonov šilingov. Poleg tega pa bo morala Avstrija povsej verjetnosti uvažati tudi gorivo, ker domača proizvodnja ne bo mogla več zadostiti večajočim se potrebam.

V zvezi z naraščajočo motorizacijo pričakuje institut tudi večajoče se težave pri gradnji cest. Leta 1962 bo odpadlo na kilometer sedanjih 31.200 km klasificiranih cest predvidoma 28 motornih vozil, medtem ko so jih leta 1956 našli 19 in v ostalih zapadnoevropskih deželah povprečno sploh samo 14. Brez povečane gradnje cest, pravi institut, naraščajočega prometa sploh ne bo več mogoče obvladati, ker je treba k številu domačih motornih vozil prišteti še večajoči se dotok tujcev.

Kot posebnost pri sedanjem razvoju motorizacije navaja institut še dejstvo, da so pri naraščanju števila motornih vozil vedno bolj zastopani tudi nesamostojni lastniki osebnih avtomobilov. Medtem ko so bili delojemalci leta 1948 zastopani med lastniki avtomobilov samo s 14 odstotki, se je njih delež leta 1955 zvišal na 30 odstotkov, leta 1956 pa celo na 40 odstotkov.

Trst predstavlja za Avstrijo okno na morje

Pred nedavnim je bilo na Dunaju zborovanje instituta za proučevanje vprašanj podonavskega področja, na katerem je predsednik posebnega odbora za Trst v okviru dunajske trgovinske zbornice dr. Reininghaus v navzočnosti vodilnih gospodarskih predstavnikov Avstrije in Italije obrazložil avstrijsko stališče v vprašanju Trsta. Govornik je pri tej priložnosti poudaril veliko zanimanje, ki ga Avstrija posveča tržaškemu pristanišču in krajevnim tržaškim gospodarskim vprašanjem. Vzroke za to zanimanje je izrazil v 12 točkah, pri čemer je svoja izvajanja tesno povezal s predvideno evropsko skupnostjo zlasti na področju gospodarstva.

Dr. Reininghaus je naglasil, da predstavlja Trst za Avstrijo okno na morje, saj je razdalja med Trstom in Avstrijo približno za polovico krajša od razdalje med Avstrijo in severnimi pristanišči. Trst je pristanišče, ki ni pomembno le za Italijo, marveč za vso podonavsko Evropo; Trst je zaradi svojih značilnosti naj-

bolj zanimivo pristanišče v okviru evropske gospodarske skupnosti in je odgovornost Italije, ki jo le-ta ima za življenje tržaškega pristanišča, zaradi pomena pristanišča za dežele srednje Evrope treba razumeti v evropskem smislu. Zato je razumljivo, da kaže Avstrija svoje stalno zanimanje za dogodke okoli tega jadranskega pristanišča, zlasti še, ker — kakor je izjavil dr. Reininghaus — Avstrija lahko predstavlja temeljni kamen v procesu gospodarske integracije Evrope.

Po mnenju govornika ima slično vlogo, kot jo igrajo pomorske zveze, tudi razvoj železniških zvez. V tej zvezi je poudaril potrebo proučevanja železniških odsekov, katere naj bi skupno vzdrževali in ki bi lahko okrepili železniške zveze na ta način, da bi se znižalo nadzorstvo na mejah, povečala hitrost prevoznov in znižali železniški izdatki z enotno tarifo. Kot primer take ureditve je navedel zvezo med Dunajem—Področčico—Jesenicami do italijanske meje.

PO ŠIRNEM SVETU

Bonn. — V zvezi z vestjo, da razpolagajo ameriške čete v Zahodni Nemčiji z zalogo atomskega orožja, je voditelj nemške socialdemokratske stranke Ollenhauer izjavil, da je to neizbežna posledica dejstva, da se je bonnska vlada hotela vključiti v vojaško zavezanost med zahodnimi državami. Ta razvoj, je dejal, bo nedvomno še povečal težave za rešitev nemškega vprašanja.

Trst. — Pri glasovanju v tržaškem občinskem svetu o predlogu tržaškega upravnega odbora za zvišanje tarif občinskih podjetij je koalicija krščanskih demokratov, republikancev in socialnih demokratov ostala v manjšini. Zaradi te nezaupnice se predvideva, da bo moral tržaški župan Bartoli in njegov upravni odbor podati ostavko in bo občinske posle prevzel vladni komisar, ki mora najkasneje v šestih mesecih razpisati nove občinske volitve.

Manila. — Pri letalski nesreči, ki se je minulo soboto pripetila blizu Asturiasa in pri kateri je zgubilo življenje 24 potnikov, se je smrtno ponesrečil tudi filipinski predsednik Magsajsa.

Karači. — Posebni odposlanec Varnostnega sveta OZN Gunnar Jarring bo jutri prispel iz Karačija v New Delhi, kjer bo poskušal rešiti spor, ki traja že devet let med Indijo in Pakistanom zaradi Kašmira.

New Delhi. — Poljski ministrski predsednik Cyrankiewicz se je na svojem potovanju v Burmo ustavil na delhijskem letališču, kjer ga je pozdravil indijski ministrski predsednik Nehru. Na svojem povratku iz Burme se bo Cyrankiewicz pojutrišnjem ponovno ustavil v New Delhiju in se bo deset dni mudil v Indiji.

Beograd. — Zahodnonemška vlada je poslala jugoslovanski vladi protestno noto zaradi izmenjave predstavnikov trgovinskih zbornic med Vzhodno Nemčijo in Beogradom.

Aman. — Jordanski ministrski predsednik Nabulsi je izjavil na zborovanju v Amanu, da vlada Jordanije ni vezana na Eisenhowerjevo doktrino o Bližnjem vzhodu. Dejaj je, da Arabci ne bodo dopustili, da bi se kakršna koli tuja vlada vmešavala v njihovo politiko in da bodo svojo domovino branili sami.

New York. — Na zasedanju skrbniškega sveta, ki se je pred kratkim začelo na sedežu Združenih narodov in bo trajalo verjetno do srede maja, bodo obravnavali poročila o položaju na ozemljih, ki so pod skrbništvom Združenih narodov. Proučili bodo tudi poldrug tisoč spomenic raznih organizacij s teh ozemelj. Največ spomenic je iz Afrike in so v zvezi z razvojem nesamoupravnih ozemelj.

Dunaj. — Dosedanji ameriški veleposlanik na Dunaju Thompson bo v kratkem nastopil svoje novo službeno mesto kot veleposlanik ZDA v Moskvi. Za novega ameriškega veleposlanika na Dunaju je predviden sedanji namestnik stalnega predstavnika ZDA pri Združenih narodih, James Wadsworth.

Budimpešta. — Angleška tiskovna agencija Reuter poroča, da so bivšega predsednika madžarske vlade Imra Nagya, ki se je ves čas po strmoglavljenju njegove vlade zadrževal v Romuniji, odpeljali v Odeso ob Črnem morju.

New Delhi. — Pri indijskih volitvah, ki trajajo že več tednov, je dobila v državi Kerala večino komunistična partija. Njen voditelj je v tej zvezi izjavil, da ni nobenega dvoma, da bo novo pokrajinsko vladno sestavila KP, kar da bo prva na volitvah izvoljena komunistična vlada sveta.

Washington. — Avstrijski finančni minister dr. Kamitz biva v Ameriki, kjer se pogaja za posojila avstrijski privatni industriji. Minister Kamitz je ob prihodu v Washington izjavil, da je Avstrija zaprosila za posojilo v višini 100 milijonov dolarjev.

Kancler Raab:

Kupujmo domače blago!

Zvezni kancler ing. Raab je v svojem nedeljskem radijskem govoru zavzel stališče do vprašanja domačega in tujega blaga na avstrijskem trgu. Pri tem je pokazal na okolnost, da je znašal primanjkljaj v zunanji trgovini meseca januarja 685 milijonov šilingov, kar da narekuje neobhodno potrebo po zmanjšanju uvoza tujega blaga, hkrati pa potrebo po zvišanju izvoza avstrijskih proizvodov.

V svojem govoru je kancler poudaril, da je najboljši način odpomoči pač v tem, da Avstrijci ne bomo več smatrali tuje blago za boljše, ker tako naziranje nikakor ni opravičljivo, kajti avstrijsko blago ni slabše kot katero koli inozemsko, v mnogih primerih pa celo boljše, cenejše in bolj okusno. Zavedati se moramo, da si z dosedanjim naziranjem režemo v lastno meso.

Posebej se je kancler obrnil do avstrijskih podjetnikov, ki naj bi dobro premislili, predno oddajo naročila inozemskim tvrdkam, če istega blaga ne bi dobili v

GOSPODARSKI DROBIŽ

Avstrijsko dobroimetje pri Evropski plačilni uniji

Pri Evropski plačilni uniji je imela Avstrija ob koncu februarja dobroimetje v višini 1,9 milijona dolarjev. Največje dobroimetje — 766,1 milijona dolarjev — je zabeležila Nemčija, medtem ko je bila Francija na prvem mestu pri primanjkljaju, kateri je znašal 267,8 milijona dolarjev. Občuten primanjkljaj je imela tudi Italija, namreč 173,1 milijona.

Meseca aprila tretje energijsko posojilo

V času od 2. do 13. aprila bo pri vseh denarnih ustanovah podpis tretjega energijskega posojila v skupnem znesku 300 milijonov šilingov. Posojilo bo razpisano za dobo 15 let, obrestovalo pa se bo s 7 odstotki.

Visoki presežki kmetijskih pridelkov v ZDA

Ameriški kmetijski minister Ezrat Benson je izjavil, da razpolaga ameriško kmetijsko ministrstvo s presežki kmetijskih pridelkov v skupni vrednosti 100 milijonov dolarjev (približno 2,5 milijarde šilingov). Dejaj je, da bi te presežke lahko prodali Poljski.

Velika fotorazstava na Dunaju:

„Človeštvo — ena družina“

Dne 30. marca bodo v dunajskem Künstlerhaus odprli pomembno razstavo fotografij pod naslovom »Človeštvo — ena družina«. Razstava, ki jo nazivajo največjo fotorazstavo vseh časov, bo odprta do 28. aprila.

Razstava »Človeštvo — ena družina« je doslej prepotovala že celo vrsto dežel, na Dunaj pa so jo prenesli iz Beograda, kjer jo je v desetih dneh videlo nad 50.000 ljudi. Prireditelj razstave je ameriška informacijska služba, sestavil pa jo je ravnatelj fotografskega oddelka njujorškega muzeja Edward Steichen. Razstava obsega nad 500 slik, ki jih je prispevalo nad 260 avtorjev iz skoraj 70 dežel. Urednik razstave je moral pregledati nad 2 milijona slik, preden se je mogel odločiti za dokončni izbor, ki prikazuje utrinke iz vseh področij človeškega življenja: ljubezen, zakon, rojstvo, družina, igra, delo, glad, samota in druge postaje življenjske poti človeka so zastopane.

Urednik razstave se je že vedno ukvar-

jal z mislijo, da bi s pomočjo fotorazstave podal obširen pregled o življenju človeštva, da bi pokazal, da imajo ljudje kljub vsem razlikam po rasi, jeziku, religiji in kulturi vseeno mnogo skupnega, kar jih drži v eno samo veliko družino — človeštvo.

Na razstavi je razumljivo zastopana tudi Avstrija, in sicer s 7 slikami, ki so jih ponesli trije Avstrijci ter trije inozemci. Največja slika na razstavi, ki pri-

kazuje zasedanje Glavne skupščine OZN, meri 3 × 4 metre.

Razstava, ki je po svoji obliki in vsebini nekaj edinstvenega, bo gotovo tudi na Dunaju vzbudila največje zanimanje ter privabila množice obiskovalcev iz vseh plasti ljudstva. Posebne privlačnosti pa bo seveda za ljubitelje fotografije, ki ne bodo zamudili priložnosti, ogledati si prikaz fotografske umetnosti v izboru, kakršnega v naši državi še nismo videli.

Bližnji Vzhod na področju šolstva

Drugi kraji — druge navade. Ta pregovor nedvomno velja tudi za področje šolstva in šolske vzgoje v posameznih krajih sveta. Svoječasno smo v našem listu objavili nekaj podatkov o ureditvi šolstva v posameznih evropskih deželah, danes pa posredujemo našim bralcem zanimive podrobnosti o tem, kako imajo šolstvo urejeno v državah Bližnjega vzhoda.

EGIPT

V Egiptu imajo dve vrsti osnovnih šol: 4-letna je za otroke počenši z 8. letom starosti, ki so poprej hodili že v 3-letno deško šolo, 6-letna pa za otroke s 6. letom starosti, ki deške šole niso obiskovali.

Po osnovni šoli se dijaki vpišejo v 5. letno srednjo šolo, iz katere gredo potem na univerzo ali višje šole in institute, ali pa se vpišejo v poklicne šole za trgovino, industrijo ali kmetijstvo.

Učitelji se izobražujejo po končani srednji šoli na višji 3-letni učiteljski šoli in poučujejo potem na osnovnih šolah, medtem ko se učitelji za srednje šole izobražujejo na univerzi. Kandidate, ki se odločijo za učiteljski poklic, preizkusi posebna komisija, če imajo za poklic primerno veselje in znanje ter zanimanje za šport.

Zdravstvo in telesna vzgoja sta sploh važna činitelja v egiptskem šolstvu. Telesna vzgoja je temeljni del šolskega pouka, zato imajo v okviru svoje učne dejavnosti dnevno šport in igre. Za popularizacijo športa prirejajo tudi šolska tekmovalna in šolske športne dneve. Od leta 1937 imajo tudi poseben 3-letni višji institut za telesno vzgojo. V šolski zdravstveni službi deluje 330 zdravnikov, od katerih je 100 specialistov. V šolah dobijo dijaki brezplačno kosilo.

INDIJA

Šolstvo je organizirano na treh stopnjah: osnovno, srednje in univerzitetno. Osnovne šole imajo v nekaterih deželah

4 razrede, v drugih 5 razredov, ponekod pa tudi 6 razredov. Povprečno obiskujejo te šole učinci med 6. in 11. letom starosti.

Kakor osnovne šole, tako so tudi srednje šole v raznih deželah različne. Razdeljene so v srednjo in višjo stopnjo in traja srednja stopnja 2 do 4 leta. Po novih vzgojnih prizadevanjih želijo v Indiji razširiti elementarno vzgojo z nižjimi 5-letnimi in višjimi 3-letnimi osnovnimi šolami. Njihova posebnost je v produktivni aktivnosti, ki na kasnejši stopnji preide v temelje obrti.

Ob koncu druge petletke bo šolsko izobraževanje zajelo 60 % otrok med 6. in 11. letom, 25 % otrok med 11. in 14. letom ter 13 % mladine med 14. in 17. letom starosti.

IRAK

Dežela ima enoten šolski sistem, ki vodi od otroškega vrta do visokih šol. Osnovna vzgoja traja 6 let in je obvezna za otroke od 6. do 12. leta starosti. Praviloma so šole deljene po spolu.

Po končani osnovni šoli se učenci vpišejo v 3-letno srednjo šolo, ki ji sledi 2-letna pripravljalska šola. Zaključni izpiti na njej omogočajo vpis na višje šole. Prav tako pa se po osnovni šoli lahko vpišejo tudi na 5-letna učiteljska za kmečke šole ali 5-letno tehnično šolo, medtem ko obstojajo za dekleta 5-letno učiteljske za osnovne šole in 5-letna šola za domačo obrt.

V pripravljalski šoli se dijaki že odločijo za bodoči študij na visokih šolah in akademijah. Mnogo študentov štipendira vlada, da lahko študirajo v inozemstvu, prav toliko pa jih študira izven države tudi na lastne stroške.

Šolska zdravstvena služba je organizirana v Bagdadu in 14 pokrajinskih mestih. Za šolsko mladino so organizirani zdravstveni pregledi in cepljenja. Tudi telesna vzgoja ima pomembno mesto na vseh šolah ter tudi v izvenšolskem življenju mladine.

Odločilni činitelji stremijo zatem, da

KULTURNE DROBTINE

Razstava Mihe Maleša v Zürichu

V galeriji Beno v Zürichu so odprli razstavo znanega slovenskega slikarja in grafika Mihe Maleša, ki je z uspehom sodeloval že na številnih razstavah doma in v najrazličnejših drugih državah. Za razstavo je izšel tudi poseben razstavni katalog v nemškem jeziku; poleg spisov o Malešu in njegovi umetnosti vsebuje tudi številne reprodukcije, ki ponazarjajo vsa razdobja Maleševga ustvarjanja.

Nagrada za sodobni jugoslovanski roman

Redakcija časopisa »Narodna mladina Jugoslavije« bo odslej vsako leto na Dan mladosti 25. maja podeljevala literarno nagrado v znesku pol milijona dinarjev za najboljši sodobni jugoslovanski roman o mladem človeku. To bo poleg nagrade sarajevske založbe »Narodna prosveta« največja literarna nagrada v Jugoslaviji.

Znani filmski igralci obiščejo Jugoslavijo

Tržaški list »Corriere di Trieste« poroča, da bodo v kratkem obiskali Jugoslavijo znani ameriški filmski igralci, kakor so Vivian Leigh z možem Laurencem Oliverom in Marilyn Monroe z možem Arturjem Millerjem. Časopis poudarja, da se bosta Marilyn Monroe in Artur Miller udeležila premiere dveh Millerjevih dram v jugoslovanskem dramskem gledališču v Beogradu.

V Ljubljani bo gostoval afriški balet Keita Fodeba

Julija tega leta bo gostoval v Jugoslaviji afriški balet Keita Fodeba, ki šteje 35 članov. Slavna baletna skupina bo nastopila v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in predvidoma še v nekaterih drugih večjih mestih Jugoslavije.

Angleška televizija predvaja film o Dubrovniku

V Londonu so na televiziji BBC-radia prikazovali jugoslovanski dokumentarni film »Dubrovnik poletje«, ki sta ga lani skupno posnela beograjsko filmsko podjetje in angleška televizija.

bi se obvezna vzgoja čim bolj razširila ter da bi osnovno in srednjo šolsko vzgojo čim bolj prilagodili potrebam dežele, ker so šole zdaj še preveč knjižne in akademske. V ta namen so ustanovili posebne poskusne šole v kmečkih področjih s praktičnim poukom kmetijstva in obrti.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Repatriacija optantov

Določbo pariškega sporazuma glede repatriacije nekdanjih optantov, ki so se že izselili iz Južne Tirolske in želijo iz Avstrije ali Nemčije nazaj, navaja južnotirolska propaganda vedno spet, kadar skuša dokazati Italiji pomanjkanje dobre volje. Po tej trditvi bi moralo biti to vprašanje že zdavnaj zadovoljivo rešeno. Tako pa se je baje vrnilo od 70.000 odišlih samo okrog 8.000 izseljencev, večina ob koncu vojne ilegalno nazaj domov. Na podlagi rešenih prošelj za povratek jih je prišlo nazaj tekom zadnjih let samo nadaljnjih 8.500, sedaj pa da je povratek v popolnem zastoju.

Ob objektivni presoji spada zadovoljiva rešitev vprašanja repatriacije izseljencev gotovo med najtežavnejše točke sporazuma v Parizu. Saj je treba reševati celo vrsto s tem povezanih problemov državljanstva, premoženja, dodelitve stanovanj, dodelitve služb in delovnih mest, priznanje službenih položajev in let, ureditev plač, penzij, invalidnin in starostnih ter drugih rent itd.

Vsekakor je Italija s posebnim dekretom št. 23 z dne 2. februarja 1948 re-

šila vprašanje državljanstva vsaj za optante, ki še niso bili zapustili dežele, to je nad 115.000 prizadetih ter nadaljnjih 40.000 na posebne prošnje.

S posebnim sporazumom (Accordo) med italijansko vlado in avstrijsko zvezno vlado, sklenjenim dne 4. oktobra 1950 v Rimu, je bilo urejeno tudi vprašanje prenosa premoženja južnotirolskih reoptantov.

Z izmenjavo not med Uradom zveznega kanclerja in italijanskim poslanštvom na Dunaju dne 24. oktobra 1952 je bila razširjena veljavnost dogovora o prenosu premoženja tudi na južnotirolske reoptante, ki se niso izselili ter so imeli po zakonskem dekretu št. 23. z dne 2. februarja 1948 spet italijansko državljanstvo in so bivali 15. maja 1952 v Italiji. Z notami istega dne so se v ostalem podaljšali tudi roki za izvedbo prenosa premoženja reoptantov.⁵⁾

⁵⁾ Pripomba: Roki za prijave in izvedbo prenosa premoženja reoptantov so se še ponovno podaljšali, tako z izmenjavo not med Uradom zveznega kanclerja in italijanskim poslanikom na Dunaju dne 18. majnika 1953, 8. julija 1954, z izmenjavo not

Zaradi poznanja mnogih slučajev izseljencev iz Kanalske doline na Koroško, naj bo omenjeno, da se vse določbe dogovorov glede južnotirolskih reoptantov nanašajo tudi na prizadete Kanalčane.

Po pritožbah Južnih Tirolcev gre predvsem rešitev vprašanja optantov in njihovega premoženja vse prepočasno naprej. Še posebno grajajo dejstvo, da je dober del premoženja nekdanjih optantov še danes v lastni in upravi potujčevalne družbe »Ente per le Tre Venezie«, namesto da bi bilo vrnjeno nekdanjim lastnikom ali, če prenos na nekdanje lastnike ne bi bil možen, da se prenese na avtonomno področje.

Priznanje akademskih naslovov in diplom

Vprašanje zasiguranja sposobnih kadrov za široke potrebe kulturnega, gospodarskega in upravnega dela je za vsako manjšino življenjskega pomena. Kljub razmeroma številni domači inteligenci, so Južni Tirolci zadovoljivi in trajni rešitvi tega vprašanja posvetili največ pozornost

med avstrijskim poslanikom v Rimu in italijanskim zunanjim ministrstvom z dne 21. aprila, 10. junija 1955 ter 30. julija 1956. Tako so doslej vsi roki sporazuma o prenosu premoženja južnotirolskih reoptantov trenutno podaljšani do 31. decembra 1957.

sti. Posebne vzroke za to skrb sem delno osvetlil in so specifičnega značaja zaradi izselitve dobrega dela meščanskega elementa in inteligence. Vendar se mi zdi še bolj važen trajni moment, ki ga je danes celo že med Nemci na Južnem Tirolskem iskati v zaskrbljenosti manjšine nad ugotovitvijo, da stoji nešolani kmečki masi manjšine nasproti vedno večja meščanska šolana večina, ki postaja za mladino privlačna in jo ogroža v njeni kulturni in narodni samozavesti.⁶⁾ Iz tega vzroka obojestransko tako trdovratna borba za priznanje šolanja v šolah materskega naroda vsaj za vodilne kadre, ki je bilo Južnim Tirolcem garantirano po pariškemu sporazumu.

Po dolgotrajnih pogajanjih in pritožbah Južnih Tirolcev ter po reševanju raznih spornih vprašanj je končno Sporazum med Republiko Avstrijo in Itanijansko republiko o pospeševanju kulturnih stikov med obema državama, sklenjen v Rimu dne 14. marca 1952, obetal prvo konkretno rešitev za manjšino važnega problema priznanja šolanja južnotirolskih Nemcev na visokih šolah Avstrije.

⁶⁾ Pripomba: Po podatkih obiskuje 35 % italijanske mladine v Južni Tirolski višje šole, od nemške mladine pa jih gre v te šole samo 10 %! Kako izgleda ta primerjava šole za naše koroške razmere?

(Nadaljevanje sledi)

Z vlečo na njive!

»Čuvanje zimske vlage v zemlji je najboljši način borbe proti nevarnosti suše, preden nove rastline ne zastrejo površine zemlje,« zatrjuje vsak poljedelec. Nastane vprašanje: Kako bomo čuvali zimsko vlago v zemlji? — S primerno pravico in obdelavo zemlje v jeseni in pomladi, se glasi odgovor.

Stvar jesenskega oranja je, da zemljo zrahljamo in jo pripravimo, da bo lahko vpila obilo vode, ki nastane ob tajanju snega. Spomladi pa je prvo delo na zoranju njivi zravnanje brazd, da dobi njiva gladko površino. Z gladke površine in zravnanje njive more izhlapevati manj vlage, kakor pa iz brazdaste in kepaste površine. Čim prej bomo spomladi zorano njivo zravnali in zgladili, tem lažje bodo mlade nežne rastlinice prebolele posledice suše, ki — čeprav samo za par dni — lahko pride v aprilu in maju, ko je njena površina še razgaljena pred pripekajočim soncem in sušnim vetrom. Zgodnjevigredno zglajenje zorane njive je posebno potrebno za jarine, trave in ki detelje, ki pridejo plitvo v zemljo in ki jim vigredi par suhih dni že lahko hudo prizadene.

Kaj pa lan in konoplja?

Sedaj, ko krompir v naših krajih ni več ona tržna rastlina, kot je bil pred leti, je treba marsikje izpadli denarni dohodek nadomestiti z drugo tržno rastlino. V nekaterih krajih, predvsem tam, kjer bi se za njiju odločilo več sosedov, bi kot nadomestni tržni rastlini za krompir prišla v poštev lan in konoplja. Ti dve rastlini sta za kmeta zanimivi predvsem zaradi tega, ker že pred setvijo lahko sklene s pražarno lanu v Brežah (Friesach) pogodbo, da ji bo pridelek prodal. Pražarna mu s pogodbo zagotovi dobavo semena in škropil, posojilo stroja za puljenje, pravočasni prevzem pridelka ter pocenjeno dobavo lanenega zrnja za krmo in prta. Za lan so najbolj pripravni kraji s srednjevlažnim podnebjem. Suša škoduje pridelku in njegovi kvaliteti. Za lan je treba zemljo dobro pripraviti, njiva mora biti čista plevela ter zagnojena z umetnimi

Naorano njivo vigredi zravnamo in zgladimo z vlečo, ki jo poznamo v najrazličnejših oblikah (dva paralelna in med seboj povezana lesena bruna, med seboj zvezani stari obroči neuporabnih koles, narobe obrnjena mrežna brana itd.)

Zgodnjevigredna obdelava zorane zemlje z vlečo pa ne čuva samo vlago v njej, ona pospeši tudi razvoj in življenje tako imenovanih mikroorganizmov, kar je pogoj za dobro rodovitnost zemlje. Ko pozneje stopimo na njivo, preko katere je šla vleča, takoj spoznamo njeno blagodejno delo. Zemlja je elastična, za vsakim korakom njena stisnjenost spet

popusti, skratka imamo vtis, kot da bi hodili po gobasti površini. In to je prav. Zemlja v takem zlogu dolgo drži vlago in je v stanju, da ustvarja mladim rastlinam obilo hranilnih snovi. — Na njivi, ki ni občutila vleče, najdemo zbito kepasto zemljo, mikroorganizmi životarijo in vse gnojenje in dobro seme ne bo pripomoglo k dobremu pridelku.

Zato: Čim je prišel čas, zaprežimo in pojdemo preko zoranih njiv z vlečo, ne glede na to ali za tem pred setvijo še dežuje ali ni. Čas za vlečo pa je tukaj, ko se je zemlja toliko osušila, da na svoji površini ne maže več. (bl)

Topinambura — silaža v hribovskih predelih

Pred kratkim je kmetijski tisk objavil vest, da so poizkusi pokazali, da je tudi v visokih legah, kjer koruza ne uspeva več, mogoče še uspešno pridelovati silažno koruzo sorte »Winsconsin 270«, ki do-

zori v 4 mesecih. Vendar gotovosti uspeha za vsak kraj in lego ta vest še ne daje. Vsekakor pa bi se poizkus s to sorto v malem v Slovenjem Plajberku, Selah, Lobniku, Lepeni in na Obirskem izplačal in bi bil na mestu ravno tako, kakor ima v teh krajih svoj pomen gradnja silosov in siliranje krme.

Kakor ravninski predeli in morebiti še bolj potrebujejo kmetije v prej omenjenih predelih za siliranje poleg trave in detelje še rastlino, ki daje na mali površini velike zelene gmote. V koliko smejo

gorski kmetje računati na silokoruzo, morejo šele poizkusi pokazati.

Večjo zanesljivost obeta v teh predelih topinambura, rastlina, ki daje v ravnini po hektarju 200 do 300 q zelenja in 200 do 300 q gomoljev za pitanje prašičev. Zelenje vsebuje 6 % beljakovin in 37 % škrobnih vrednot, gomolje pa ima z 1 % beljakovin in 15 % škrobnih vrednot isti pitovni uspeh kot krompir.

V hribovskih predelih na tak pridelek seveda ne smemo računati. Zaradi kratkega poletja in zgodnjega jesenskega mraza gorski kmet gomoljev ne bo toliko pridelal. Pridelal pa bo lahko isto količino zelenja kakor v dolini in bo s tem dobil po hektarju 12 do 18 q beljakovin in 74 do 110 q škrobnih vrednot za zimsko krmiljenje goveje živine.

Topinambura je rastlina, ki uspeva na vsaki zemlji, vendar daje večje pridelke na dobri zemlji in ob dobri postrežbi. Ako hočemo od nje imeti dober pridelek, jo moramo saditi v vrste kakor krompir. Vrste naj bodo oddaljene vsaksebi 60 cm, v vrstah pa sadimo gomolje 20 do 25 cm narazen. Pred saditvijo ji pognojimo z hlevskim gnojem in umetnimi gnojili. Posebno za fosfor in kalij nam bo hvaležna. V teku poletja bo prav, če jo bomo enkrat okopali.

Topinambura ostane na isti njivi več let, ne da bi bilo treba dokupiti in saditi novega semena. Nasprotno, pri oranju v drugem in v naslednjih letih bo verjetno tudi v visokih legah treba pobrati nekaj gomoljev, da bodoči nasad ne bo pregost.

Blaž Singer

Nekaj smernic za saditev topole

Lastnost topolov (Pappel), da hočejo rasti posamezno, jih loči od drugih gozdnih drevesnih vrst. Topoli ne prenašajo zasenčenja. Dosežejo tudi v enovrstnem nasadu, ob vodotoku, v drevoredu, posamez na pašniku ali dvorišču velik prirastek in dajejo vredne sortimente. Zato topol lahko uspešno sadimo na ustrezna rastišča tudi izven gozda.

Les topola in drugih mehkih listavcev do nedavnega ni bil dosti iskan. Z razvojem lesno-predelovalne industrije pa so nastale velike potrebe po njem. Zato ni več dvoma, da se gojenje topolov ne bi splačalo. Povpraševanje bo trajno in hitra rast topolov jamči, da bo korist užival že sedanji gospodar, medtem ko jo uživajo pri gozdnem gospodarjenju šele potomci.

Pri nas so razširjeni beli in črni topoli in križanci črnih, ki so v praksi znani kot kanadski topoli. Posebno zadnji se odlikujejo z velikim prirastkom; ta znaša povprečno po 3 cm v debelino na leto. Domači topol priraste v debelini za 2 cm na leto. Dajejo dober les in se prilagodijo rastišču. Danes sadimo največ križance črnih topolov poleg drugih tujih sort, ki jih šele prinašamo v deželo. Posebno skrb moramo posvetiti izbiri sadik. Poleg ustreznih lastnosti izbrane sorte mora biti topolova mladica za saditev dovolj močna. Sadimo le dveletne ali še starejše mladice. Priporočljivo je saditi na poseben način vzgojene mladice, da imajo eno ali dveletna debelca na dve oziroma triletni korenini. Take imajo močno razvite korenine in se ob presaditvi na stalno mesto dobro zakoreninijo. Druge oblike mladice niso umestne. Za presaditev je mladica godna, če je najmanj 170 cm visoka in je debelca 10 cm od tal debelo 16 mm. Seveda mora biti zdrava in tršata z dobro razvitimi stranskimi vejami in z oblikovalno krošnjo. Šibaste vitke mladice, četudi imajo dolg poganjek, tudi čez 2 m, so neprimerne.

Za dobro rast potrebujejo topoli rodovitna, sipka, rahla tla, ki propuščajo vodo in zrak. Posebno veliko zahtevo imajo glede zraka in vlage v tleh. Slabo rastejo na težkih, nepropustnih tleh, na močvirjih ali poplavnih področjih. Dobro pa prenašajo kratkotrajne poplave. Na čezmerno vlažna ali pogosto dalj časa poplavljenja, močvirna tla bomo raje sadili jelšo in vrbo. Dobra topolova rastišča za strnjene sestojne nasade so mlada naplavna področja vzdolž glavnih vodnih tokov, za eno ali dvovrstne nasade pa vzdolž stranskih pritokov, suhih rokavov,

odvodnih kanalov, ob cestah, jarkih na pašnikih in travniških površinah. Kisla tla so slaba za topol.

Najbolje bo, če bomo topole sadili tako kot sadna drevesa. Jamice morajo biti za dvoletne mladice najmanj 80 cm globoke in prav toliko široke, za starejše pa meter globoke in toliko široke. Te mere veljajo za rahla, sveža tla. Če pa hočemo saditi topol na manj ustrezna tla, naj bodo jamice večje. Sadimo v jamico navpično in 20 do 40 cm globlje, kot je mladica rastla v drevesnici. Če je zemlja suha, zalijamo. Globljo saditev priporočamo, ker topoli iz dela debelca, zakopanega v zemljo, poženo po vsej dolžini tanke koreninice in izkoriščajo hranilne snovi tudi v plasti tik pod površino. Pravilo je globoka saditev.

Sadimo spomladi, pri nas v marcu ali aprilu. Jamice izkopljemo že prej.

Pred saditvijo močimo mladice nekaj ur ali čez noč v tekoči vodi, da se korenine osvežijo. Pred saditvijo oblikujemo tudi korenine. Odstranimo predolge, nalomljene dele. Vej ne obrezujemo, za to je čas pozneje.

Topoli dobro rastejo le v polni svetlobi, zato jih sadimo v večje razmake. Če kratko osenčenje zadostuje, da topol zaostane v rasti. Tla pod krošnjo čez leto večkrat prekopljemo in dopolnilno gnojimo v kolobarja okoli debelca, dodamo nekaj umetnega gnojila, ki hitro deluje. Mladice prva tri leta dovoljujejo dodatno izkoriščanje vmesnega zemljišča.

Pri enovrstnih topolovih obrežnih in obcestnih nasadih naj bo razdalja nad 5 m, lahko tudi do 10 m. Tako bomo prej dobili vrednejše sortimente. Preprečili bomo razvejevanje debel pod vplivom krošnje, ki sili za svetlobo. Na pašniških in travniških površinah bomo sadili v različnih razmakih, pač po okoliščinah zemljišča. Te razdalje bodo najpogosteje nad 20 m. Zato glavna kultura ne bo veliko trpela. Taki topolovi nasadi so primerni za manjša gospodarstva. Lahko pa s kombiniranim izkoriščanjem pašniških in travniških površin dosežejo lepe dohodke, saj so stroški osnovanja in nege majhni.

Posajene mladice nekaj let še ne bomo obrezovali. Šele po petih letih bomo odstranili spodnje vreteno vej, krošnja bo ostala še na gornjih dveh tretjinah debla. Ne smemo pa obrezovati preveč naenkrat. Rane zamažemo s cepilno smolo. V nadaljnji rasti bomo krošnjo postopoma zmanjševali, da bo imel topol krošnjo 10 let pred posekom le v zgornji tretjini debla. ing. I. R.

ZA GOSPODINJO IN DOM

Ali znate perilo škrobiti

Zavese, prte, prtice, ovratnike moških srajc in vse, kar smo se odločile poškrbati, je treba predvsem dobro oprati in izprati ter posušiti ali vsaj dobro iztisniti iz njih vodo, ker škrob na suho bolje prime. Preden pa pripravimo škrob, moramo dobro vedeti, kaj škrobimo s surovim in kaj s kuhanim škrobom.

Vse stvari, ki jih želimo poškrbati trdo in bi rade, da bi se lepo svetlikale, škrobimo s surovim škrobom, ki ga pripravimo takole: 20 dkg suhega škroba temeljito razvrkljamo v enem litru vode, dolijemo še dva litra mrzle vode in mešamo, dokler ni škrob enakomerno gladek. V tako pripravljeno škrobno raztopino damo posušeno ali vsaj dobro ožeto blago, ki ga nameravamo poškrbati, ga nato ožmemo in zavijemo v brisačo ali prt ter pustimo, da počiva vsaj 4 ure, da

se škrob nekako uleže, nato pa zlikamo z likalnikom do suhega.

Zavese ali prte, ki bi jih rade poškrbale malo manj, to se pravi ne pretirno, škrobimo s kuhanim škrobom, ki ga pripravimo na sledeči način: 10 dkg suhega škroba žvrkljamo v enem litru vode in ga ob skrbnem mešanju kuhamo kake pol ure, da dobimo neke vrste žolico. To razredčimo s toliko tople vode, da dobimo tri litre goste in enakomerne tekočine. Pri škrobljenju s kuhanim škrobom ravnamo tako, kakor smo opisali pri škrobljenju s surovim škrobom.

Količina škroba v obeh primerih zadostuje, da poškrbimo 2 kg kakršnega koli perila.

Kar smo naškrbili, moramo tudi pravočasno zlikati. Če naškrobljeno perilo leži nekaj dni, splesni. Plesen pa je najhujši sovražnik tkanin.

Kako odstranimo madeže od rje

Vsaka gospodinja je bila gotovo slabe volje, ko je na perilu ali obleki opazila madeže od rje. Dobiti ga ni težko, veliko težje ga je odstraniti. Morda vam bo tehle nekaj nasvetov koristilo.

Če pride madež rje na belo perilo, po-barvano bombaževino ali volno, kanemo na madež nekaj kapljic mlačne desetodstotne raztopine citronove ali vinske kisline. Raztopino pustimo, da nekaj časa deluje, nato pa jo izperemo z mlačno vodo. Odstranjevanje madežev od rje pa se

je obneslo tudi s petodstotno solno kislino, toda v tem primeru je treba blago dolgo časa splakovati pod tekočo vodo, da kislina ne razžre blaga.

Pri občutljivem blagu ovlažimo madež z vročim kisom, ga pokrijemo s cigaret-nim pepelom in nekaj časa počakamo. Nazadnje izperemo madež z drugim pralnim sredstvom. Seveda moramo pri vsem tem paziti na to, da so barve blaga zelo občutljive in jih kis ne bo razjedel.

